

VIKTOR IGO

JADNICI
I

Preveo
Nikola Banašević

 Laguna

Naslov originala

Victor Hugo

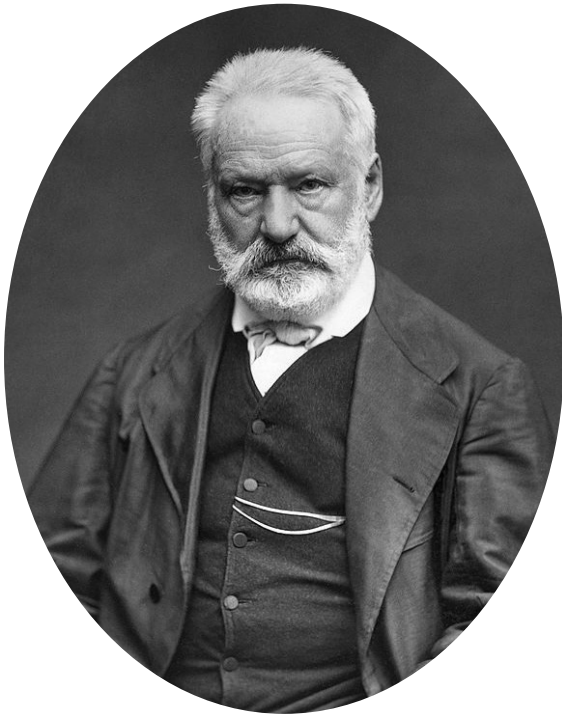
LES MISÉRABLES

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIŽEVNOSTI

Knjiga br. 60

SADRŽAJ

Vladimir Gvozden: *Od hidre do anđela: Slučajnost i nužnost u Jadnicima Viktora Igoa* 17

Prvi deo – FANTINA

Knjiga prva – PRAVEDNIK

I G. Mirijel	47
II G. Mirijel postaje preuzvišeni Bjenveni	50
III Dobrom biskupu mučna biskupija	55
IV Dela ne zaostaju za rečima	57
V Kako su preuzvišenom Bjenveniju isuviše dugo trajale mantije	64
VI Kome je poveravao da mu čuva dom	66
VII Kravat.	71
VIII Filozofija uz piće.	75
IX Sestra priča o bratu	78
X Biskup pred nepoznatom svetlošću	82
XI Jedno ograničenje	94

XII	Usamljenost preuzvišenog Bjenvenija	98
XIII	Šta je verovao	100
XIV	Šta je mislio	104

Knjiga druga – PAD

I	Veće jednog dana pešačenja	107
II	Savet da mudrost bude oprezna	118
III	Junaštvo slepe poslušnosti	122
IV	Pojedinosti o pontarrijeovskim sirarima	127
V	Spokojstvo	130
VI	Žan Valžan	132
VII	Unutrašnjost očajanja	136
VIII	Talas i senka	143
IX	Nove ozlede	145
X	Probuđeni čovek	146
XI	Šta čini	149
XII	BIskup dela	152
XIII	Mali Žerve	156

Knjiga treća – U GODINI 1817.

I	Godina 1817..	164
II	Dupli kvartet	170
III	Četvorica i četiri	174
IV	Tolomijes je tako veseo da peva jednu špansku pesmu .	177
V	Kod bombarde	180
VI	Glava u kojoj se obožava	182
VII	Tolomijesova mudrost	183
VIII	Smrt jednog konja	189
IX	Veseo kraj veselja	192

Knjiga četvrta – POVERITI,
TO JE PONEKAD KAO IZDATI

I	Susret jedne majke s drugom majkom	195
II	Prva skica dveju podmuklih ličnosti	203
III	Ševa	205

Knjiga peta – PROPADANJE

I	Istorija jednog napretka u pravljenju crne staklarije .	208
II	Madlen	209
III	Svote uložene kod <i>Lafita</i>	213
IV	G. Madlen u žalosti	215
V	Malo svetlosti na vidiku	217
VI	Čiča Fošlevan	222
VII	Fošlevan postaje baštovan u Parizu	225
VIII	Gospođa Viktirnijan troši trideset pet franaka u moralne svrhe	226
IX	Uspeh gospođe Viktirnijan.	229
X	Nastavak uspeha.	231
XI	<i>Christus nos liberamt</i>	237
XII	Besposličenje g. Bamataboa	238
XIII	Rešenje nekih pitanja opštinske policije	240

Knjiga šesta – ŽAVER

I	Početak odmora	250
II	Kako Žan može da postane Šan	253

Knjiga sedma – SLUČAJ ŠANMATIJE

I	Sestra Simplicija	263
II	Oštroumnost gazda Skoflera	266
III	Bura pod jednom lobanjom	270

IV	Oblici koje dobija patnja za vreme sna	288
V	Nezgode na putu	291
VI	Sestra Simplicija dovedena u iskušenje	302
VII	Putnik po dolasku preduzima mere za povratak. . .	309
VIII	Izuzetna dozvola za ulazak.	313
IX	Mesto gde se dolazi do ubeđenja	316
X	Sistem odricanja.	322
XI	Šanmatije se sve više čudi.	329

Knjiga osma – PROTIVUDAR

I	U kome ogledalu g. Madlen gleda svoju kosu	334
II	Fantinina sreća	336
III	Žaver zadovoljan	340
IV	Vlast dolazi do svojih prava	343
V	Grob po zasluži	347

Drugi deo – KOZETA

Knjiga prva – VATERLO

I	Šta sve vidite kad dolazite iz Nivelá	355
II	Ugomon	357
III	18. jun 1815.	363
IV	A	365
V	<i>Quid obscurum</i> bojeva	367
VI	U četiri sata posle podne	370
VII	Napoleon dobro raspoložen	373
VIII	Imperator postavlja jedno pitanje vođi Lakostu . . .	378
IX	Neočekivano	380
X	Zaravan Mon Sen Žan	384

XI Rđav vođa Napoleonu, dobar vođa Bilovu	388
XII Garda	390
XIII Katastrofa	391
XIV Poslednja kara	394
XV Kambron	395
XVI <i>Quot libras in duce?</i>	397
XVII Treba li misliti da je Vaterlo imao dobrih posledica .	402
XVIII Jačanje božanskog prava	403
XIX Bojno polje noću	406

Knjiga druga – BROD ORION

I Broj 24.601 postaje 9430	413
II Gde će se pročitati dva stiha koji su možda od đavola .	416
III Kako su okovi s alkam na nogama morali biti nekako unapred pripremljeni kad ih je udar čekića tako lako razbio	420

Knjiga treća – ISPUNJENJE OBEĆANJA DATOG POKOJNICIMA

I Pitanje vode u Monfermeju	428
II Dva dopunjena portreta	431
III Treba vina za ljude i vode za konje	436
IV Prva pojava jedne lutke	438
V Mala je ostala sama	440
VI Gde se možda dokazuje Bulatrijelova dovitljivost . .	444
VII Kozeta u mraku pored nepoznata čoveka	449
VIII Neprijatno je primiti na stan siromaha koji je možda bogataš	452
IX Tenardije na delu	468
X Ko tražil bolje, može se nameriti i na gore	476

- XI Broj 9430 ponovo se pojavljuje i Kozeta
ga izvlači na lutriji. 480

Knjiga četvrta – KUĆERINA GORBO

- I Gospodin Gorbo. 482
 II Gnezdo za sovu i senicu 488
 III Dve nesreće u zajednici čine sreću. 489
 IV Opažanja glavne stanarke 493
 V Jedan je petofranak pao na zemlju i zveknuo. 495

Knjiga peta – U NOĆNOM LOVU NEMA HAJKA

- I Strategijska krivudanja 499
 II Sreća je što preko Austerličkog mosta prelaze kola . 502
 III Videti plan Pariza iz 1727. 504
 IV Begunčeva pipanja 507
 V Ovo bi bilo nemoguće da je postojalo gasno osvetljenje. 509
 VI Početak jedne zagonetke 512
 VII Nastavak zagonetke 514
 VIII Zagonetka postaje još zamršenija 516
 IX Čovek s praporcem 518
 X Gde se objašnjava kako je Žaveru izmakla divljač . . 522

Knjiga šesta – MALI PIKPIS

- I Mala ulica Pikipis broj 62 531
 II Obedijencija Martina Verge 534
 III Strogosti 541
 IV Veselja 542
 V Razonođenja 546
 VI Mali manastir 551
 VII Ni koliko silueta te senke 553
 VIII *Post corda lapides* 556

IX Jedan vek pod velom	557
X Poreklo stalnog poklonjenja	559
XI Kraj Malog Pikpisa	561

Knjiga sedma – U ZAGRADAMA

I Manastir, apstraktan pojam	563
II Manastir, istorijska činjenica.	563
III Pod kojim se uslovom može poštovati prošlost . . .	566
IV Manastir s načelnog gledišta	568
V Molitva	570
VI Apsolutna dobrota molitve.	571
VII Ne prenalžite u osudi	573
VIII Vera, zakon	574

Knjiga osma – GROBLJA UZIMAJU ŠTO IM SE DA

I Gde se raspravlja o načinu kako da se uđe u manastir .	577
II Fošlevan pred teškoćom	584
III Majka Inocencija	586
IV Gde potpuno izgleda kao da je Žan Valžan čitao Austina Kastiljeha.	597
V Nije dovoljno biti pijanica pa da čovek bude besmrtn .	602
VI Između četiri daske	608
VII Gde ćete naći poreklo izreke: Ne valja izgubiti kartu .	610
VIII Uspeo ispit	617
IX Zatvor.	620

Treći deo – MARIJUS

Knjiga prva – PARIZ PROUČAVAN U SVOME ATOMU

I <i>Parvulus</i>	631
-----------------------------	-----

II	Nekoliko njegovih osobenih znakova	632
III	On je prijatan	633
IV	On može biti koristan.	634
V	Njegove granice	635
VI	Malo istorije	637
VII	Gamen bi imao svoje mesto u klasifikaciji Indije . .	639
VIII	Gde će se proučavati divne reči poslednjega kralja .	641
IX	Stara galska duša.	642
X	<i>Ecce Paris, ecce homo</i>	643
XI	Ismejavati, vladati	646
XII	Skrivena budućnost u narodu	648
XII	A mali Gavroš	649

Knjiga druga – VELIKI BURŽUJ

I	Devedeset godina a trideset i dva zuba	652
II	Kakav gospodar, takav stan	653
III	Luka-duh.	654
IV	Takmac za sto godina.	655
V	Bask i Nikoleta.	656
VI	Gde proviruju Manjona i njeno dvoje malih	657
VII	Pravilo: primati samo uveče	659
VIII	Dve koje nisu jednake.	660

Knjiga treća – DEDA I UNUK

I	Jedan onovremski salon	663
II	Jedno od crvenih priviđenja toga vremena	666
III	<i>Requiescant.</i>	673
IV	Razbojnikov kraj	680
V	Kad neko ide u crkvu pa postane revolucionar . . .	683

VI Šta znači sresti jednog tutora.	685
VII Neka suknja	691
VIII Mermer protiv granita	696

Knjiga četvrta – PRIJATELJI ABC-a

I Jedna družina koja zamalo nije postala istorijska . . .	702
II Bosijeov posmrtni govor Blondou.	715
III Marijusova iščuđavanja.	718
IV Zadnja soba kafane <i>Mizen</i>	720
V Proširenje vidika.	727
VI <i>Res angusta</i>	731
<i>Rečnik manje poznatih reči i izraza</i>	735

JADNICI I

„Dokle god bude postojalo, silom zakona i običaja, društveno prokletstvo koje, u jeku civilizacije, veštački stvara pakao, i sudbini koja je od Boga dodaje ljudsku kob; dokle god ne budu rešena tri problema ovoga veka, ponižavanje čoveka postojanjem proletarijata, srozavanje žene zbog gladi, zakržljavanje deteta u mraku; dokle god u nekim delovima sveta bude moguće društveno zagušivanje; drugim rečima i sa još šireg gledišta, dokle god bude na zemlji neznanja bede, knjige kao što je ova mogu biti korisne.“

OTVIL-HAUS, 1862.

PRVI DEO
FANTINA

Knjiga prva

PRAVEDNIK

I

G. MIRIJEL

Godine 1815. g. Šarl Fransoa Bjenveni Mirijel bio je biskup u Dinju. Beše to starac od sedamdeset pet godina otprilike; na biskupskoj stolici u Dinju seđاشة od 1806. godine.

Iako ova pojedinost nema niukoliko veze sa onim što je bitno u našem daljem pripovedanju, nije možda naodmet, ako ni za šta drugo bar da bismo bili tačni u svemu, da pomenemo ovde glasove i govorkanja koji su se pronosili o njemu u vreme kada je došao u svoju biskupiju. Istinito ili lažno, ono što se priča o ljudima ima često toliko značaja u njihovu životu, i naročito u njihovoj sudbini, kao i ono što oni rade. G. Mirijel bio je sin jednog člana Vrhovnog suda u Eksu; od sudskog, dakle, plemstva. Pričalo se da ga je otac, namenjujući ga sebi za naslednika u sudu, bio rano oženio, u osamnaestoj ili devetnaestoj godini, po običaju koji je bio dosta raširen u sudijskim porodicama. Govorilo se da je Šarl Mirijel, i pored ove ženidbe, davao povoda da se o njemu mnogo pripoveda. Iako malog rasta, bio je lepog izgleda, elegantan, ljubak, duhovit; ceo prvi deo svog života bio je posvetio visokom društvu i ljubavnim zgodama.

Izbi Revolucija, događaji se razviše vratolomnom brzinom, sudijske se porodice razbežاشة, desetkovane, progonjene, vijane. G. Šarl Mirijel, od prvih dana Revolucije, izbeže u Italiju. Tamo

mu umre žena od neke grudne bolesti, od koje je bila načeta već dugo vremena. Nisu imali dece. Šta se zbi posle toga u sudbini g. Mirijela? Začeše li se u njemu ideje odricanja i samoće pod utiskom rušenja starog francuskog društva, propasti njegove vlastite porodice, tragičnih prizora devedeset treće godine, još užasnijih, možda, za izbeglice koje su ih, uveličane strahom, gledale izdaleka? Da li, usred jedne od onih zabava i nežnih zgoda koje mu ispunjavahu život, iznenada bi pogođen jednim od onih tajnovitih i strašnih udara koji umeju ponekad, udarajući u srce, oboriti čoveka koga društvene katastrofe ne bi poljuljale udarajući ga po življenju i imanju? Niko to ne bi mogao reći; znalo se samo da je, kad se vratio iz Italije, bio sveštenik.

Godine 1804, g. Mirijel je bio paroh u Brinjolu. Bio je već star i živeo duboko povučen.

U vreme krunisanja, mali neki parohijski posao, ne zna se više zapravo ni koji, dovede ga u Pariz. Pored drugih moćnih ličnosti, on je otišao da poseti nekim poslom za svoje parohijane g. kardinala Feša. Jednog dana kad je imperator bio došao u posetu svome ujaku, dobri popa, koji čekaše u predsoblju, nađe se na prolazu njegovog veličanstva. Napoleon, videći uperen na sebe radoznali pogled ovog starca, okrenu se i reče naprasito:

– Ko je ovaj dobri čova što me gleda?

– Gospodaru, reći će g. Mirijel, vi gledate dobrog čovu, a ja gledam velikog čoveka. Obojici nam to može biti od koristi.

Iste večeri imperator zapita kardinala za ime ovog paroha, i uskoro g. Mirijel doznade, na svoje veliko iznenađenje, da je postavljen za biskupa u Dinju.

Uostalom, koliko je bilo istine u onome što se pripovedalo o prvom delu života g. Mirijela? Niko to nije znao. Malo je porodica poznavalo porodicu Mirijel pre Revolucije.

G. Mirijel je morao doživeti sudbinu svakog došljaka u malu varoš, u kojoj ima mnogo usta koja govore, a malo glava koje misle. Morao ju je doživeti iako je bio biskup, i baš zato što je bio biskup. Ali, na kraju krajeva, sva ova govorkanja koja su bila vezana za njegovo ime bila su samo govorkanja; šapat, glasovi,

prazne reči, manje još nego prazne reči, *naklapanja*, kako se snažnim izrazom ponegde kaže.

Bilo kako mu drago, posle devet godina biskupovanja i boravka u Dinju, sve te priče, koje služe u prvo vreme kao predmet razgovora u malim varošima i malim ljudima, pale su u dubok zaborav. Niko se ne usuđivaše da ih pomene, niko se ne usuđivaše da ih se seti.

G. Mirijel je došao u Dinj s jednom starijom devojkom, gospođicom Batistinom, koja mu beše sestra, a bila je deset godina mlađa od njega.

Sva im posluga beše jedna služavka istih godina kojih i gospođica Batistina, po imenu gospođa Magloar, koja, pošto je bila *služavka gospodina paroha*, uze sada dvostruku titulu gospođičine sobarice i domačice preuzvišenoga.

Gospođica Batistina bila je visoka, bleđa, tanka, tiha; ona je ostvarivala ideal onog što izražavaju reči „dostojna poštovanja“; jer izgleda da je potrebno da žena bude majka da bi bila dostojna obožavanja. Nikada nije bila lepa; njen život, koji je sav bio samo niz bogougodnih dela, beše je na kraju obavio nekom vrstom beline i sjaja, i, starenjem, beše zadobila ono što se moglo nazvati lepotom dobrote. Ona mršavost njenih mladih dana beše se pretvorila u njenim zrelim godinama u prozračnost; a ta je prozirnost odavala anđela. Bila je to više duša nego devica. Njena ličnost kao da beše od senke, toliko tek tela da se uoči ženskost; svetlost s malo materije; velike oči uvek oborene; izgovor za dušu da ostane na zemlji.

Gospođa Magloar beše omalena starica, bela, punačka, debe-ljuškasta, užurbana, uvek zadihana, jedno zbog svoje radljivosti, a drugo od sipnje.

Gospodina Mirijela, kada je došao, uvedoše u episkopski dvor s počastima koje iziskuju imperatorski propisi, koji biskupa stavljaju odmah iza brigadnog generala. Predsednici opštine i suda napraviše mu prvi posetu, a on opet napravi prvi posetu generalu i prefektu.

Pošto ga smestiše, varoš je očekivala svoga biskupa na delu.

II

G. MIRIJEL POSTAJE PREUZVIŠENI BJENVENI

Biskupski dvor u Dinju bio je odmah do bolnice. Biskupski dvor beše prostrana i lepa zgrada od kamena, koju je sazidao početkom prošlog veka preuzvišeni Anri Piže, doktor teologije Pariskog fakulteta, simorski opat, koji je bio biskup u Dinju 1712. godine. Taj dvor beše pravi plemićki dom. Sve tu beše gospodstveno, biskupove odaje, saloni, sobe, počasno dvorište, veoma široko, sa šetalištem i arkadama, po staroj firentinskoj modi, vrtovi zasadeni prekrasnim drvećem. U trpezariji, dugoj i divnoj galeriji koja je bila u prizemlju i okrenuta prema vrtovima, preuzvišeni Anri Piže dao je 29. jula 1714. godine svečani obred njihovim preuzvišenostima Šarlu Brijaru de Žanliju, nadbiskupu, knezu embrenskom; Antoanu de Merinjiju, kapucinu, gradskom biskupu; Filipu de Vandomu, velikom prioru Francuske; opatu De Sent Onore de Lerenu; Fransoa de Bertonu de Grijonu, biskupu, baronu De Vansu; Sezaru de Sabranu de Folkalkijeru, biskupu, gospodaru Glandeva; i Žanu Soanenu, svešteniku oratorija i redovnom kraljevom propovedniku, biskupu, gospodaru Seneza. Slike ovih sedam počasnih ličnosti krasile su ovu dvoranu, a taj znameniti datum, 29. jul 1714, bio je urezan zlatnim slovima na beloj mramornoj ploči.

Bolnica beše tesna i oniska jednospratna kuća sa malom baštom.

Tri dana po svome dolasku biskup poseti bolnicu.

Posle posete zamoli upravnika da mu izvoli doći.

– Gospodine upravnice bolnice – reći će mu – koliko u ovome času imate bolesnika?

– Dvadeset šest, preuzvišeni.

– Toliko sam i sam računao – reče biskup.

– Kreveti su – nastavi upravnik – dosta zbijeni jedan uz drugi.

– To sam i sam primetio.

– Dvorane su obične sobe, i vazduh u njima se teško obnavlja.

– I meni se tako čini.

– A onda, kad imamo sunca, bašta je isuviše mala za one koji se oporavljaju.

– I ja bih tako rekao.

– Kad ima neka zaraza, kao ove godine tifus, a pretprošle neka vrućica, onda imamo po sto bolesnika, pa ne znamo šta da radimo.

– Tako sam nešto i ja mislio.

– Šta ćete, preuzvišeni – reče upravnik – mora se trpeti.

Biskup začuta jedan časak, pa se naglo okrenu upravniku bolnice:

– Gospodine – reče mu – koliko mislite da bi stalo kreveta samo u ovu dvoranu?

– U trpezariju preuzvišenog? – uzviknu upravnik sav zabezекnut.

Biskup je prelazio pogledom po dvorani i izgledalo je da očima premerava i računa.

– Stalo bi u nju dvadeset kreveta! – reče on kao za sebe; zatim glasnije: – Čekajte, gospodine upravniče bolnice, sada ću vam nešto reći. Ima ovde očigledno neka greška. Vas je dvadeset šest osoba u pet-šest malih soba. Nas je ovde troje, a imamo mesta za šezdesetoro. Greška je to, kažem vam. Vi ste u mom stanu, a ja u vašem. Dajte mi svoju kuću. Ovo je vaša.

Sutradan, dvadeset šest jadnih bolesnika preseliše se u biskupov dvor, a biskup se nastani u bolnici.

G. Mirijel nije imao imanja jer je njegovu porodicu upropastila Revolucija. Sestra mu je imala doživotnu rentu od pet stotina franaka godišnje, i ona joj je, u biskupovom dvoru, bila dovoljna za njene lične izdatke. G. Mirijel je, kao biskup, primao od države platu od petnaest hiljada franaka godišnje. Onoga dana kada se nastanio u bolničkoj zgradi, g. Mirijel rasporedi jednom zauvek ovu svotu na sledeći način. Prepisujemo ovde belešku koju je napisao svojom rukom.

BELEŠKA O RASPOREDU TROŠKOVA MOJE KUĆE

Za mali seminar

hiljadu petsto livara

Misionarska kongregacija
sto livara

Za lazarište u Mondidjeu
sto livara

Seminar stranih misija u Parizu
dve stotine livara

Kongregaciji Svetog duha
sto pedeset livara

Duhovne ustanove u Svetoj zemlji
sto livara

Udruženje materinskog milosrđa
tri stotine livara

Uz to, udruženju u Arlu
pedeset livara

Za bolje uređenje kaznenog zavoda
četiri stotine livara

Za pomoć i oslobađanje zatvorenika
pet stotina livara

Za oslobađanje kućnih starešina zatvorenih zbog dugova
hiljadu livara

Dodatak na platu siromašnih učitelja biskupije
dve hiljade livara

Za javne ambare u Visokim Alpima
sto livara

Kongregaciji gospođa u Dinju, Manosiju i Siteronu za besplatno
školovanje siromašnih devojčica
hiljadu petsto livara

Za siromahe
šesto livara

Moji lični troškovi
hiljadu livara

Svega: petnaest hiljada livara